

Wat we weten over corona*

De World Health Organisation verklaarde in maart de uitbraak van corona tot pandemie. Sindsdien wapenen we ons met maatregelen, beschermende middelen, teststraten en coronadashboards. Ondanks deze maatregelen bevinden we ons nu in de tweede coronagolf. Wat hebben we in die maanden geleerd over het coronavirus? Ook in deze editie van V&VN Magazine de laatste inzichten over besmetting, behandeling en (na)zorg.

* Op 13 oktober 2020 ging deze editie van V&VN Magazine ter perse. Er worden iedere dag nieuwe inzichten over het virus opgedaan. Raadpleeg de bronnen online voor de meest actuele inzichten.

1

Wat we weten over besmetting

Verpleeghuizen – geen symptomen, wél positief getest

Kunnen mensen die wel besmet zijn, maar nog geen klachten hebben bijdragen aan de verspreiding van het virus in verpleeghuizen? Ja, zo blijkt uit onderzoek door het Amsterdam UMC van Bianca Buurman, hoogleraar ouderenzorg, en haar collega Cees Hertogh. In het onderzochte verpleeghuis bleek dat een groot deel van de positief geteste bewoners géén coronasymptomen vertoonde. Zo zijn de typische klachten zoals hoesten, benauwdheid, verkoudheid bekend, maar blijkt het lastiger om de atypische verschijnselen zoals vermoeidheid, maag- en darmklachten, geur- en smaakverlies, te herkennen. Daarnaast nam het risico op verdere verspreiding toe, omdat bewoners met dementie de instructies om verspreiding te voorkomen niet altijd goed begrijpen of opvolgen. Ook hebben zorgmedewerkers soms moeite om (milde) klachten bij zichzelf te herkennen, waardoor zij met klachten doorwerken.

Advies

Buurman en haar collega's adviseren bij een oplopend aantal besmettingen en bij

een uitbraak in de omgeving van een verpleeghuis, vaker preventief medewerkers en bewoners te testen én het preventief gebruik van persoonlijke beschermende middelen door medewerkers en bezoekers.

Risico op sterfte

Eerdere resultaten van het Amsterdamse verpleeghuisonderzoek lieten zien dat verpleeghuisbewoners met corona een drie keer groter risico hebben op overlijden binnen dertig dagen dan verpleeghuisbewoners waarbij corona werd uitgesloten (maar er wel een verdenking was). Het mannelijk geslacht, dementie en de ziekte van Parkinson blijken risicofactoren voor overlijden. Nieuwe onderzoeksresultaten laten het verschil zien in het risico op overlijden van verpleeghuisbewoners mét en zonder coronabesmetting. Dit zijn voorlopig de belangrijkste conclusies:

- › Bewoners met COVID-19 hebben een 18 keer groter risico op overlijden binnen 30 dagen dan bewoners zonder COVID-19
- › Bewoners met COVID-19 én dementie of de ziekte van Parkinson hebben een extra groot risico op overlijden binnen 30 dagen.
- › Ook mannelijke bewoners hebben een verhoogd risico op overlijden binnen 30 dagen. Mannelijke bewoners hebben dit echter ook als zij geen COVID-19 hebben.

Bron: unovumc.nl, Factsheet 3, 12 oktober 2020

Groepsimmunititeit en herbesmetting

De meeste mensen die het coronavirus kregen, maken antistoffen aan. Iemand die COVID-19 heeft gehad, is daarna waarschijnlijk een tijd beschermd. De afweer tegen een virus onder de bevolking noemen we groepsimmunititeit. Hoe meer mensen immuun, hoe minder kans op verspreiding. Maar groepsimmunititeit lijkt voor het coronavirus nog ver weg. De aangemaakte antistoffen bij dit virus leveren maar beperkt immuniteit op. Hoe lang de bescherming duurt, is nog niet duidelijk. In enkele gevallen zijn mensen opnieuw besmet geraakt. Het is nog onduidelijk wat dit betekent voor de opbouw van afweer tegen het virus. Antistoffen die na een eerste besmetting worden aangemaakt, lijken weer te verdwijnen. Bronnen: RIVM, www.rivm.nl/pienter-corona-studie/resultaten en NOS, 'Nederlandse vrouw overlijdt na tweede besmetting met coronavirus', 13 oktober 2020.

2

Wat we weten over behandeling

Deze medicatie is effectief

Coronapatiënten die worden opgenomen in het ziekenhuis hebben vaak een longontsteking, stollingsproblemen of een overreactie van het immuunsysteem op het virus. Dit kan per persoon verschillen. Andere organen die het coronavirus kan aantasten zijn de hersenen, darmen, nieren en de hartspier. Er is een aantal geneesmiddelen dat ervoor zorgt dat mensen die in het ziekenhuis worden opgenomen sneller herstellen en sneller naar huis kunnen. Deze behandelingen zorgen ervoor dat mensen minder ernstig ziek worden en minder snel op de intensive care komen. Het sterftecijfer op de intensive care is hierdoor ongeveer gehalveerd ten opzichte van de eerste golf.

- › **Remdesivir** zorgt ervoor dat het virus minder snel vermenigvuldigt.
- › **Dexamethason** is een steroïde om de afweerreactie te dempen.
- › **Bloedverdunners** worden gebruikt bij mensen die in het ziekenhuis komen en veel zuurstof nodig hebben.

Bron: Diederik Gommers in video NOS, 13 oktober 2020

3

Wat we weten over nazorg

Het post-COVID-19-syndroom

Mensen die besmet zijn geweest met het coronavirus kunnen maanden na de infectie nog restverschijnselen vertonen. Volgens onderzoek van European Respiratory Society, waar onderzoekers van MUMC en Radboud UMC aan meewerkten, kunnen we uitgaan van het bestaan van een 'post-COVID-19-syndroom'. Het onderzoek is uitgevoerd onder mensen met een milde vorm van corona die klachten blijven ervaren. De deelnemers zijn mensen van gemiddeld 47 jaar, die voor de besmetting gezond waren. Die mildere vorm die zij gehad hebben houdt in dat een ziekenhuisopname vaak niet nodig was en dat er verwacht werd dat de klachten vanzelf weer zouden verdwijnen. Voor het onderzoek werd onder meer een vragenlijst verspreid via de Facebookgroep 'Coronapatiënten met langdurige klachten' en via coronalongplein.nl. Van de onderzochte groep van 2113 deelnemers was dus al bekend dat zij langdurig klachten hadden. Meer dan de helft van de deelnemers heeft tachtig dagen na de eerste symptomen van het virus nog ernstige klachten. Vermoeidheid en benauwdheid worden veel genoemd, gevolgd door hoofdpijn, kortademigheid, hoesten, spierpijn en keelpijn. De deelnemers zeggen dat hun gezondheid aanzienlijk slechter is dan voor de besmetting. Bron: ERJ Open Research, 'Persistent symptoms 3 months after a SARS-CoV-2 infection: the post-COVID-19 syndrome?', 13 augustus 2020

Meer dan
50%
van de coronapatiënten met langdurige klachten, heeft na 80 dagen na de eerste symptomen nog ernstige klachten.

Optimale nazorg nog een vraagteken

Het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) verwacht ook dat een deel van de COVID-19-patiënten aanhoudende klachten zal hebben op fysiek, psychisch of cognitief gebied, maar er is volgens hen op dit moment nog geen wetenschappelijk bewijs beschikbaar over de optimale nazorg voor post-COVID-patiënten. Ook is er nog onvoldoende bekend in welke mate er op lange termijn risico is op long-, hart- en vaat- en/of hersenschade. Het Nederlands Huisartsengenootschap en de Federatie Medisch Specialisten (FMS) geven wel adviezen over de nazorg. De belangrijkste adviezen voor zorgprofessionals in de

eerste lijn: ga op tijd het gesprek aan met patiënten met (een verdenking op) corona en informeer hen dat klachten na herstel kunnen aanhouden. Overweeg om laagdrempelig contact met patiënten te houden in de herstelperiode. In de leidraad van de FMS staat beschreven waar je tijdens de contactmomenten alert op moet zijn.

Lees meer over nazorg:

- › NHG, Coronavirus (COVID-19) nazorg: corona.nhg.org/nazorg
- › FMS, Leidraad Nazorg voor patiënten met COVID-19 en Leidraad Nazorg voor IC-patiënten met COVID-19.

Handige links

› **V&VN.** Op de speciale themapagina's van V&VN over het coronavirus vind je alles wat je moet weten over COVID-19 en de laatste ontwikkelingen in de zorg: www.venvn.nl

› **RIVM-richtlijn COVID-19.** lci.rivm.nl/richtlijnen/covid-19

› **Het dashboard coronavirus** geeft dagelijks vernieuwde landelijke en regionale informatie over de ontwikkeling van het coronavirus in Nederland. Je vindt hier onder meer het

aantal ziekenhuis- en IC-opnames per dag, het aantal positief geteste mensen en het actuele reproductiegetal. **coronadashboard.rijksoverheid.nl**

› **Voorraden PBM.** Wekelijks publiceert het Landelijk Consortium Hulpmiddelen (LOH) een totaaloverzicht van de aan-

gekochte en uitgeleverde beschermingsmiddelen tegen het coronavirus. Bekijk de voorraden op de website van VWS: <https://bit.ly/33orLus>

› **Lessons learned.** De Rijksoverheid verzamelde na de eerste coronagolf van meer dan honderd deskundigen met een

diversiteit aan expertise adviezen op negen belangrijke thema's, zoals testen en traceren, ic-zorg en de effecten van de lockdown. Op ieder thema zijn ideeën, adviezen en inzichten verzameld. Ook V&VN en V&VN IC-voorzitter Rowan Marijnissen leverden adviezen aan. <https://bit.ly/3jX10mf>